

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalimirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA MODERNIZATSIYA VA KLAS-
TER YONDASHUVINING O‘RNI**

**РОЛЬ МОДЕРНИЗАЦИИ И КЛАСТЕРНОГО ПОДХОДА В РАЗВИТИИ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ**

**THE ROLE OF MODERNIZATION AND CLUSTER APPROACH IN THE
DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES**

Xasanov Sayfulla Quدرات o‘g‘li

Toshkent davlat texnika universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston ipak va to‘qimachilik sanoatining rivojlanish tendensiyalari, sohada amalga oshirilgan tarkibiy islohotlar hamda modernizatsiya jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, sanoatning eksport salohiyatini oshirish, klaster tizimini rivojlantirish va xalqaro bozorda raqobatbardoshlikni kuchaytirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot davomida mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Ipak sanoati, to‘qimachilik sanoati, modernizatsiya, klaster tizimi, investitsiya, eksport salohiyati, raqobatbardoshlik, ishlab chiqarish samaradorligi, qiymat zanjiri, texnologik yangilanish, pilla yetishtirish, qayta ishlash sanoati, logistika, sanoat infratuzilmasi, barqaror rivojlanish, iqtisodiy islohotlar.

В данной статье анализируются тенденции развития шелковой и текстильной промышленности Узбекистана, а также структурные реформы и процессы модернизации, реализованные в данной отрасли. Кроме того, рассматриваются вопросы повышения экспортного потенциала промышленности, развития кластерной системы и усиления конкурентоспособности на международном рынке. В ходе исследования выявлены существующие проблемы и разработаны научно обоснованные предложения по их устранению.

Ключевые слова: Шелковая промышленность, текстильная промышленность, модернизация, кластерная система, инвестиции, экспортный потенциал, конкурентоспособность, эффективность производства, цепочка создания стоимости, технологическое обновление, шелководство (производство коконов), перерабатывающая промышленность, логистика, промышленная инфраструктура, устойчивое развитие, экономические реформы.

This article analyzes the development trends of the silk and textile industry in Uzbekistan, as well as the structural reforms and modernization processes implemented in the sector. In addition, it examines issues related to increasing the export potential of the industry, developing the cluster system, and strengthening competitiveness in the international market. During the research, existing problems were identified and scientifically based proposals were developed to address them.

Keywords: Silk industry, textile industry, modernization, cluster system, investment, export potential, competitiveness, production efficiency, value chain, technological upgrading, sericulture (silk cocoon production), processing industry, logistics, industrial infrastructure, sustainable development, economic reforms.

Mustaqillik yillaridan boshlab O‘zbekiston Respublikasida ipakchilik va to‘qimachilik sanoatini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratildi. Bu davr mobaynida sohaga oid ko‘plab islohotlar amalga oshirilib, yangi ishlab chiqarish quvvatlari ishga tushirildi hamda mavjud korxonalar

modernizatsiya qilindi. Shuningdek, xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun qulay iqtisodiy muhit yaratildi va eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini kengaytirish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirildi. Bugungi kunda ipak sanoati iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, u nafaqat ichki bozor ehtiyojlarini qondirish, balki tashqi bozorda ham raqobatbardosh mahsulotlar bilan ishtirok etishni ta'minlamoqda.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishganidan boshlab respublikamizda ipakchilik sohasida qator islohotlar o'tkazildi, yangi ishlab chiqarish quvvatlari ishga tushirildi va mavjudlari modernizatsiya qilindi, chet el investitsiyalarini jalb etish uchun qulay sharoitlar yaratildi, jahon bozorida raqobatbardoshli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish hajmlarini va uning turlarini kengaytirishga doir muayyan tarkibiy o'zgarishlar amalga oshirildi.

Respublikamizda ipak xom-ashyosini qayta ishlash bo'yicha ipak-xom ashyosini ishlab chiqaruvchi korxonalarning mavjud quvvati yetarli emas. Hozirgi vaqtda respublika bo'yicha 48 ta korxona ipak xom-ashyosini qayta ishlash bo'yicha faoliyat olib bormoqda. 2021-2024 yillarda 37 ta ipak xom-ashyosini ishlab chiqaruvchi korxonalar ishga tushirilishi rejalashtirilgan..

Ipak-bu ipakchilik tarmog'ining eng muhim omili hisoblanadi. Ipakchilik sanoatida ipakni yigirish asosiy masshtabni tashkil etadi. To'qimachilik sanoatida ipak matosi keng qo'llaniladi hamda bu mahsulotga talab yuqori.

Korxonalarni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta jihozlashni yanada jadallashtirish, zamonaviy moslashuvchan texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Ipakchilik sohasida yetakchi hisoblangan Xitoy, Hindiston, Yaponiya, Janubiy Koreya kabi davlatlar investorlari bugun O'zbekistonga ishonchli hamkor sifatida qaramoqda. Buning asosiy sababi, pillachilik qisqa vaqt ichida mavsumiy tarmoqdan doimiyga aylantirilib, qulay ishbilarmonlik muhit yaratilganidir.

Mamlakatimizda tarkibida kamida 4-5 ta korxonani birlashtirgan pillachilik-klasterlari yaratish sa'y-harakatlari allaqachon boshlab yuborildi. Ularda ipak qurti ozuqasini yetishtirishdan tortib, pilla olish, ipak yigirish, mato to'qish va undan tayyor mahsulot ishlab chiqarishgacha bo'lgan barcha bosqich qamrab olinadi. Jahon tajribasidan ma'lumki, pilla yetishtirish o'ziga xos faoliyat turi bo'lib, unda muvaffaqiyatga erishish ishni tizimli yo'lga qo'yishga bog'liq, shu bois yurtimizda zanjirsimon usul amaliyotda qo'llanila boshlandi. Chunki daromadning asosiy qismini tayyor mahsulot tashkil etadi. Jahon bozorida bir kilogramm ipakning bahosi 38 - 40 AQSH dollariga teng. Agar u kalava qilinsa, narxi 55 dollargacha ortadi. Undan mato to'qib, kiyim-kechak tikib sotilsa, daromad 3 barobar ko'payadi. Vaholanki, ipak kalavasining har bir kilogrammidan 11 metrgacha mato to'qiladi. Xuddi shuningdek, gilamchilikni rivojlantirish ham koni foyda. Masalan, bitta gilam to'qish uchun o'rtacha 10 kilogramm ipak kalavasi kerak, xolos. Shu hisobda, ipak ip uchun 500 - 600 AQSH dollar atrofida mablag' sarflanadi. Gilam tayyor bo'lgach, uning bahosi 10 marotaba oshib ketadi.

1-jadval

O'zbekiston Respublikasida 2025 yilda ipak xom ashyosini qayta ishlash bo'yicha sanoat korxonalari, viloyatlar kesimida.

T/r	Viloyatlar	Korxonalarni umumiy miqdori		Shu jumladan		
				Ishlayotgan korxonalar		2021-2025 yillarda qayta ishga tushiriladigan korxonalar
		miqdori	%	miqdori	%	
1.	Andijon	5	10	4	10,8	1
2.	Buxoro	4	8	3	8,1	1
3.	Jizzax	2	4	2	5,4	-
4.	Qashqadaryo	2	4	1	2,8	1
5.	Navoiy	3	6	3	8,1	-
6.	Namangan	8	16	5	13,5	3
7.	Samarqand	8	16	6	16,2	2

8.	Sirdaryo	2	4	1	2,7	1
9	Surxondaryo	3	6	2	5,4	1
10.	Farg‘ona	3	10	5	13,5	-
11.	Xorazm	2	4	2	5,4	-
12.	Toshkent	4	8	2	5,4	2
13	Qoraqalpog‘iston	2	4	1	2,7	1
	Jami	50	100	37	100	13

Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinib turibdiki ipak xom ashyosini qayta ishlash bo‘yicha korxonalarning umumiy soni 50 ta, ulardan ishlayotgan korxonalar 37 tani tashkil qiladi.

Viloyatlar kesimida ko‘radigan bo‘lsak eng yuqori salmoqqa ega bo‘lgan Samarqand viloyatidir. Shunga ko‘ra Samarqand viloyatida ishlayotgan korxonalar soni 6 ta bu esa korxonalarning umumiy soniga nisbatan 16,2% ni tashkil qiladi. Boshqa viloyatlarda esa ishlayotgan korxonalar Respublika bo‘yicha korxonalarning umumiy soniga nisbatan 2,9% dan-14,7% ni tashkil qiladi.

Soha mutaxassislari tomonidan to‘qimachilik sanoatidagi asosiy muammolar sifatida quyidagi omillar sanab o‘tilgan:

1. O‘zbekistonda qiymat zanjirlari bo‘g‘inlari yakuniy natijaga – yuqori sifatli tayyor to‘qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarishga yetarli darajada yo‘naltirilmagan.

2. Qiymat zanjiridagi eng muhim bo‘shliq asosan mato ishlab chiqarish sohasida.

3. O‘zbekistonda bir qator o‘rinlarda to‘qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish xarajatlari yuqori bo‘lib, bu uning tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini pasaytiradi.

4. O‘zbekistonda 2018 yilda respublikaning 13 ta hududida paxta-to‘qimachilik klasterlarini tashkil etish boshlandi va bu jarayon hali yakuniga yetmagan.

5. Tikuvchilik va trikotaj mahsulotlarini eksport qiluvchi korxonalarning rentabelligi juda past, ko‘p hollarda xarajatlarni qoplamaydi.

6. Pardoqlash ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va kengaytirish hisobiga to‘qimachilik mahsulotlari turlarini kengaytirish uchun katta imkoniyatlar ochilishi mumkin.

7. Raqobatdosh mamlakatlarda savdo imtiyozlarining mavjudligi mahalliy to‘qimachilik sanoatining raqobatbardoshligiga salbiy ta’sir qiladi.

8. O‘zbekiston mahsulotlarining tashqi bozorlardagi raqobatdosh ustunliklari ham yuqori transport xarajatlari tufayli pasayib bormoqda [1].

Yuqorida keltirilgan muammolarga target yechimlar sifatida quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish fikrimizcha, maqsadga muvofiq.

1. Qiymat zanjirini boshqarishga e’tiborni kuchaytirish: yuqori sifatli tayyor to‘qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarishga aniq e’tibor qaratishni ta’minlab, qiymat zanjiri jarayonlarini tartibga solish va optimallashtirish strategiyalarini amalga oshirish.

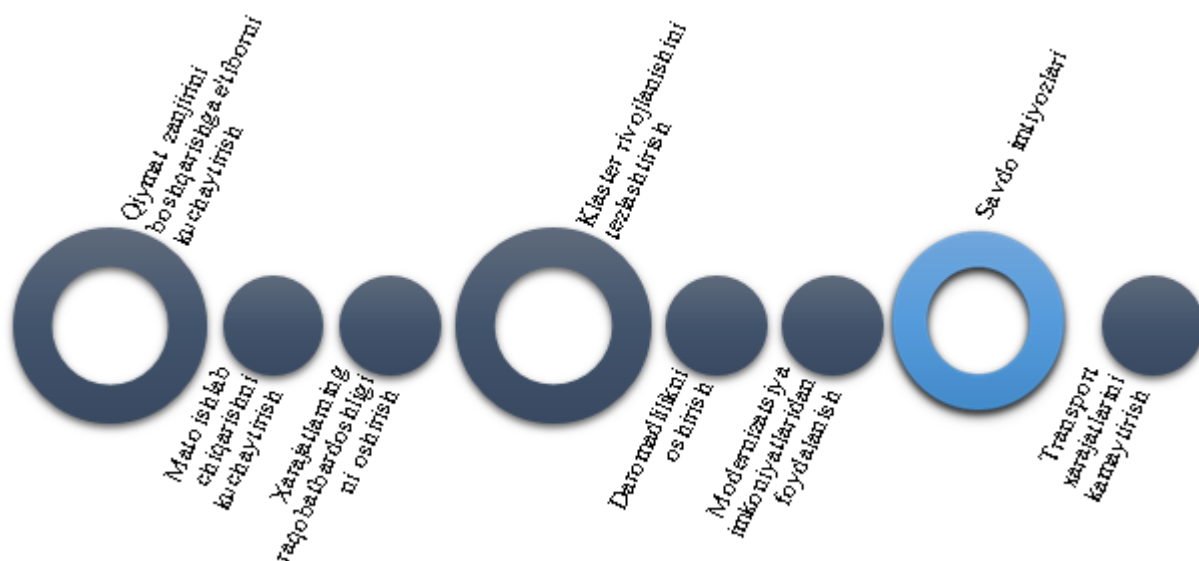
2. Daromadlilikni oshirish: tikuvchilik va trikotaj mahsulotlarini eksport qiluvchi korxonalarning rentabelligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlarni amalga oshirish, masalan, mahsulotlar taklifini diversifikatsiya qilish, bozorlarni maqsadli yo‘lga qo‘yish, bozor ulushi va marjasini oshirish uchun marketing va brending tashabbuslariga sarmoya kiritish.

3. Modernizatsiya imkoniyatlaridan foydalanish: To‘qimachilik mahsulotlari turlarini kengaytirish imkoniyatlarini o‘rganish uchun kosmetika yoki boshqa sohada ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va kengaytirishdan foydalanish, masalan, kosmetik qadoqlashda to‘qimachilik materiallarini kiritish yoki to‘qimachilik asosidagi kosmetika aksessuarlarini ishlab chiqish.

4. Savdo imtiyozlari. Adolatli savdo amaliyotini qo‘llab-quvvatlash va mahalliy to‘qimachilik sanoati uchun o‘yin maydonini tenglashtirish uchun savdo bitimlarini muzokaralar olib borish. Mahsulot raqobatbardoshligini oshirish va jahon bozorlariga chiqish uchun sifat nazorati choralari va xalqaro standartlarga muvofiqligini kuchaytirish.

5. Transport xarajatlarini kamaytirish: Transport infratuzilmasini yaxshilash, ta’minot zanjiri tarmoqlarini optimallashtirish va transport xarajatlarini kamaytirish va O‘zbekiston mahsulotlarining tashqi bozorlarda raqobatdosh ustunligini oshirish uchun ommaviy yuk tashish shartnomalari orqali

ko‘lamli iqtisodlardan foydalanish kabi logistikani optimallashtirish strategiyalarini o‘rganish lozim (1-rasm).

1 – rasm. To‘qimachilik sanoatidagi muammolarga keltirilgan yechimlar

Manba: Muallif ishlanmasi

Xulosa qilib aytganda, to‘qimachilik sanoati bugungi kunda turli murakkab muammolarga duch kelmoqda va ularni samarali bartaraf etish uchun oldindan rejalashtirilgan, faol yondashuv hamda strategik choralar zarur hisoblanadi. Korxonalar ta‘minot zanjiridagi uzilishlarni boshqarish, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashishda tezkorlik va innovatsion yondashuvni qo‘llashlari lozim. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish, ta‘minot zanjiri ishtirokchilari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish hamda ekologik barqarorlikka yo‘naltirilgan amaliyotlarni kengaytirish orqali sanoat mavjud qiyinchiliklarni yengib o‘tishi va global bozorda o‘z mavqeyini mustahkamlashi mumkin. Bundan tashqari, boshqaruv organlari, soha yetakchilari va boshqa manfaatdor tomonlar hamkorlikda faoliyat yuritib, to‘qimachilik sanoatining barqaror rivojlanishi uchun qulay shart-sharoit yaratishi, uning iqtisodiy o‘sish, yangi ish o‘rinlarini yaratish va ijtimoiy farovonlikni ta‘minlashdagi hissasini yanada oshirishlari muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Porter M.E. Competitive Advantage of Nations. – New York: Free Press, 1990. – 896 p.
2. Kotler P., Keller K.L. Marketing Management. – 15th ed. – London: Pearson Education, 2016. – 714 p.
3. Schumpeter J. The Theory of Economic Development. – Cambridge: Harvard University Press, 1934. – 255 p.
4. OECD. Global Value Chain Development Report. – Paris: OECD Publishing, 2021.
5. Проблемы роста добавленной стоимости // Экономическое обозрение. – 2019. – №9 (237). – С. 44–51.
6. Gereffi G., Fernandez-Stark K. Global Value Chain Analysis: A Primer. – Durham: Duke University Center on Globalization, Governance & Competitiveness, 2016.